

Volby v ČR - jejich druhy a pravidla

Autor: Mgr. Jaromír JUŘEK

Kopírování a jakékoliv další využití výukového materiálu je povoleno pouze s uvedením odkazu na www.jarjurek.cz.

1. Volby v České republice

Volby v Česku jsou založeny na zásadách všeobecnosti, tajnosti a rovnosti. Přímou se volí do Evropského parlamentu, do krajských zastupitelstev, do obecní samosprávy (obecní zastupitelstva a zastupitelstva městských částí ve městech, kde městské části existují), do Senátu, do Poslanecké sněmovny. Volby probíhají na základě příslušných zákonů a osoba je do úřadu volena na dobu určitou.

Nepřímou se v Česku volil prezident, ale od roku 2013 bude volen přímo.

Volby do Poslanecké sněmovny PČR

Volby do Poslanecké sněmovny se konají na základě poměrného systému s kandidátkami politických stran či jejich koalic. Kandidátní listiny jsou vázány s možností preferenčních hlasů. V letech 1990 - 1998 bylo možné dát 4 preferenční hlasy, v letech 2002 - 2006 pak pouze 2 preferenční hlasy. V roce 2006 byla na návrh poslanců Robina Böhmsche, Zdeňka Koudelky a Oldřicha Němce přijata změna volebního zákony, která zvýšila počet preferenčních hlasů voličů ze 2 na 4 a snížila nutné procento preferencí ze 7 na 5 % pro posunutí kandidáta na kandidátce do Poslanecké sněmovny, což bylo poprvé použito při volbách v květnu 2010. Pro vstup do Poslanecké sněmovny musí strana získat alespoň 5 % hlasů - uzavírací klauzule.

Volby do Poslanecké sněmovny se konají obvykle jednou za čtyři roky, nejbližší volby tohoto druhu nás tedy čekají pravděpodobně v roce 2014.

Volby do krajských zastupitelstev

Zastupitelstvo kraje je jediný z orgánů kraje, který je ústavně zakotven. Ústava stanoví jeho název, název jeho členů, délku funkčního období, jeho právo vydávat obecně závazné vyhlášky. Zastupitelstvo má přímou demokratickou legitimitu danou volbami občanů. Může tak být vnímáno v oblasti samosprávy kraje jako hlavní orgán, který je nadřazen všem ostatním orgánům.

Zastupitelstvo je voleno na čtyři roky obyvateli kraje s volebním právem v rámci jednoho volebního obvodu poměrným volebním systémem. Aktivní volební právo je podmíněno dosažením minimálního věku 18 let v den voleb. Kandidátky jsou vázány, ale nikoliv přísně, voliči mají možnost udělit až 4 preferenční hlasy různým kandidátům na jedné kandidátce. Volby vyhláší prezident republiky. Vždy se volí zastupitelstvo jako celek, nekonají se doplňovací volby jen některého člena. Uzavírací klauzule pro politické strany, politická hnutí a koalice je 5 %. Kandidovat mohou jen politické strany, hnutí a jejich koalice. Zastupitelstvo má nejméně 45 a nejvíce 65 členů.

Poslední krajské volby se konaly v roce 2008, nejbližší následující nás tedy čekají v letošním roce.

A protože jsou nejbližší, uveďme si jejich pravidla trochu podrobněji:

Krajské volby 2012 se pravděpodobně uskuteční v říjnu 2012. Krajské volby 2012 rozhodnou o tom, kdo bude spravovat náš kraj, nepodceňujte proto svůj volební hlas. V krajských volbách 2012 máte možnost vyjádřit svou spokojenost s vedením krajského úřadu a kdo usedne v krajském zastupitelstvu, ze kterého vzejde rada a hejtman kraje.

- Hlasovací lístky pro krajské volby 2012 obdržíte nejpozději tři dny před zahájením voleb. Pokud volič hlasovací lístky neobdrží, získá je přímo ve volební místnosti. Tam také obdrží dvě obálky, do kterých za plentou vloží své hlasovací lístky. Do šedé obálky hlasovací lístek pro krajské volby 2012 (do žluté hlasovací lístek do Senátu, neboť senátní volby budou probíhat také v tento den, avšak jen ve třetině volebních okrsků v ČR).
- Kdy volit: O termínu a místě konání krajských voleb 2012 – tedy voleb do krajských zastupitelstev – vás informuje starosta obce způsobem v místě obvyklým. Musí tak učinit nejpozději 15 dní před zahájením voleb. Zároveň oznámí, na kterých adresách se nacházejí volební místnosti (školy, obecní úřady apod.).
- Kdo může volit: Právo volit v krajských volbách 2012 má každý státní občan České republiky, který alespoň v druhý den voleb dosáhl věku nejméně 18 let. Zároveň musí být přihlášen k trvalému pobytu v obci, která náleží do územního obvodu kraje.
- Pro krajské volby 2012 platí pravidlo, že si volič může vybrat pouze jeden hlasovací lístek strany, hnutí nebo koalice, které chce dát svůj hlas a podpořit ji v krajských volbách. Na zvolené kandidátce můžete, ale také nemusíte, zaškrtnout nejvýše čtyři jména osob, které preferujete, tzn. že jim dáváte přednost před ostatními kandidáty strany. Podmínkou k tomu, aby se dostali na přední místa je, aby získali více než 10 % preferenčních hlasů ze všech platných.
- Zaškrtnete-li více kandidátů, váš hlas je sice platný pro zvolenou stranu, hnutí nebo koalici, ale vaše přednostní hlasy nikoliv. Neplatný je váš hlas v případě, že jste do úřední obálky vložili více hlasovacích lístků. Předem si

proto rozmyslete, kterou politickou stranu, hnutí nebo koalici chcete podpořit, popřípadě kteří maximálně čtyři kandidáti strany jsou vám sympatičtí. Neplatný hlas pro krajské volby 2012 je také v případě, že jste použili místo úřední obálky obálku, ve kterých jste dostali hlasovací lístky do schránky. Volební komise má totiž při sčítání hlasů povinnost vyloučit všechny hlasy, které nebyly vloženy do oficiálních úředních obálek.

- V krajských volbách 2012, stejně jako v kterýchkoli jiných, hlasujete tak, že po odchodu z prostoru určeného k úpravě hlasovacích lístků vložíte úřední obálku se svým hlasovacím lístkem před okrskovou volební komisí do volební schránky (volební urna).

Volby do obecních zastupitelstev

Poslední volby do zastupitelstev obcí se v České republice roku 2010 (obecní volby) uskutečnily 15. a 16. října 2010 současně s prvním kolem senátních voleb.

Volby probíhaly na základě volebního zákona č. 491/2001 Sb. v aktuálním znění. Stávající obecní zastupitelstvo rozhoduje před volbami o počtu volebních obvodů a počtu členů příštího zastupitelstva, s přihlédnutím k počtu obyvatel a velikosti územního obvodu. Jakmile je zastupitelstvo zvoleno, volí jeho členové ze svého středu starostu, místostarosty a radu obce. V členěných statutárních městech a hlavním městě Praze se současně konají volby do zastupitelstev samosprávných městských obvodů a městských částí.

Tyto volby se konají obvykle jednou za čtyři roky, proto nejbližší volby tohoto typu nás čekají zřejmě v roce 2014.

Volby do Senátu PČR

Volby do Senátu Parlamentu České republiky upravuje zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky, v platném znění. Konají se tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva podle dvoukolového většinového systému. Vyhláší je v zákonem stanovených lhůtách prezident České republiky. Volby probíhají v 81 jednomandátových obvodech každé 2 roky v jedné třetině obvodů, za každý obvod je zvolen 1 kandidát. Volební obvody jsou určeny zákonem, vymezení obvodů je pravidelně každé dva roky na základě § 59 zákona novelizováno tak, aby se počet obyvatel v žádném volebním obvodu nelišil k 1. lednu volebního roku o více než 15 % od průměrného počtu obyvatel připadajících na 1 mandát. **Senátní volby se konají v sudých letech na podzim**, první kolo každých druhých voleb (1998, 2002, 2006, 2010...) se koná společně s volbami do zastupitelstev obcí, první kolo ostatních voleb (2000, 2004, 2008, 2012...) se koná společně s volbami do zastupitelstev krajů.

- Aktivní volební právo je stejné jako ve volbách do Poslanecké sněmovny.
- Pasivní volební právo se liší tím, že do Senátu může být zvolen občan až od 40 let věku. Kromě kandidátů politických stran, hnutí a koalic může kandidovat i nezávislý kandidát, pokud získá nejméně 1000 podpisů voličů z daného volebního obvodu. Za každého kandidáta musí být také složena kauce ve výši 20 000 Kč. Pro každého kandidáta je vydán samostatný hlasovací lístek, volič dává hlas přímo jednotlivému kandidátovi tím, že lístek s jeho jménem vybere a v úřední obálce vhodí do hlasovací urny ve volební místnosti.
- Kandidát je zvolen již v prvním kole, pokud získá nadpoloviční většinu hlasů. Pokud žádný kandidát nadpoloviční většinu nezíská, postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů do druhého kola volby. V druhém kole je pak zvolen ten kandidát, který získá nadpoloviční většinu hlasů.
- Opakované volby se konají, pokud se kandidát postupující do 2. kola vzdal kandidatury, pozbyl práva volit, zemřel, byl odvolán anebo byla volba shledána neplatnou. O neplatnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud, jeho případné rozhodnutí může zvrátit Ústavní soud.
- Doplňovací volby se konají, pokud v průběhu volebního období mandát senátora zanikl a nově zvolený senátor svůj mandát vykonává jen po zbytek volebního období ze zaniklého mandátu. Doplňovací volby se nekonají, pokud do skončení volebního období zbývá méně než jeden rok.
- Nejbližší volby do Senátu nás tedy čekají letos (tedy v roce 2012) na podzim. Neproběhnou však v žádné části Plzně (s ohledem na šestileté volební období).

Češi též volí poslance do Evropského parlamentu Evropské unie.

V příštím roce, tedy v roce 2013 budou Češi poprvé volit přímo prezidenta republiky. Pravidla těchto voleb jsou v současné době ale ve stádiu vývoje.

Obsah

1. Volby v České republice

2